

COLUMN

Edward van 't Slot werkt aan de
 Rijksuniversiteit Groningen en aan de
 Protestantse Theologische Universiteit.
 Dit is een gastcolumn.

EDWARD VAN 'T SLOT nd.nl/columns

KARL BARTH

Op 10 december is het vijftig jaar geleden dat de man overleed die de twintigste eeuw in theologisch opzicht domineerde: de Zwitser Karl Barth (1886–1968). En het is honderd jaar geleden dat hij de gedachten publiceerde die als zware stenen in de vijver van de theologie plonsden. Zo schreef hij een verbijsterende uitleg van de brief aan de Romeinen op basis van één eenvoudige gedachte. Stel je nu eens voor dat het in dit bijbelboek werkelijk over God zelf gaat? Dat lijkt voor een doorsnee ND-lezer misschien niet zo'n schokkende gedachte, maar Barth schrijft vanuit de grote verbazing: God is in de hemel en wij zijn op de aarde. In principe is elk woord over Hem voor ons mensen te veel. Als het in zo'n brief van Paulus nu toch over God zelf gaat, dan is dat altijd onverwacht. Altijd anders. Dan doorkruist dat al het menselijke denken en doen. Het doorkruist alle menselijke theologie, hoe vroom ook. En alle politiek, hoe christelijk ook. In 1919 hield Barth een toespraak voor christensocialisten, en hij hield hun (en zichzelf!) voor dat onze goede bedoelingen nooit automatisch het verlengstuk kunnen zijn van Gods goede bedoelingen. Het noemen van Gods naam is altijd gevaarlijk voor ons eigen gelijk.

fascinerend en schrikwekkend

Toen tien jaar geleden de Nederlandse vertaling van Barths uitleg van Romeinen uitkwam, schreef de atheïstische filosoof Ger Groot in de NRC over dit 'fascinerende en schrikwekkende' boek: 'Ik weet niet goed of ik dit schandalige boek liever nooit gelezen, dan wel nooit gemist had willen hebben.'

De rimpeling die deze stenen in de vijver van de kerkgeschiedenis veroorzaakten, bleef nog lang nagolven. Zo was Barth een belangrijke inspirator voor het verzet tegen het nationaalsocialisme. Ook in die ideologie werden menselijke waarden absoluut gemaakt. Vergoddelijkt. En dan kennen

Ik ben hem dankbaar want ik proefde de kern.

we als mensen onze plaats niet meer, dan worden we afgodendienaars. Wat het betekent om God te zijn, dat weet alleen God zelf. Gelukkig – zo ging Barth steeds sterker benadrukken – houdt God dat niet voor zichzelf: Hij laat ons zien wie Hij is, en in dezelfde beweging laat Hij ook zien wie we zelf zijn. Het wordt allemaal duidelijk in Jezus Christus. In kruis en opstanding, in oordeel en nieuw leven. Wat ons helpt om theologen-dichtbij-God te zijn is niet onze rijke religie, onze gedegen Schriftopvatting, of ons bloeiende kerkelijke leven, maar alleen het steeds weer spellen van die ene naam: Jezus Christus.

Met zulke gedachten, altijd nieuw en origineel geformuleerd, heeft Barth hele generaties gelovigen blij gemaakt. Voor mijzelf is het nu vijftientig jaar geleden dat ik als negentienjarige voor het eerst een tekst van hem las, besepte ik deze week. Ook een soort jubileum. Ik ben er nog steeds dankbaar voor. Want hier proefde ik een duidelijke kern: de reden om God en het leven te vertrouwen is gegeven in Jezus Christus. Al het andere (en dat is veel) kan ik vrolijk loslaten en relativeren. En daarin proefde ik ruimte. Vrijheid, om het maar eens met een typisch Barth-woord te zeggen. Wat mij betreft is er dus alle reden om het komende jaar aandacht voor Karl Barths theologie te vragen. Stenen zoals hij die in de vijver plempte, moeten de stilstaande wateren van ons eigen gelijk vooral onrustig blijven maken. Het moet altijd ongemakkelijk blijven om de naam van God te gebruiken. En toch ook een weldaad.

ongegeneerd

Ik ben natuurlijk niet de enige die het denken van deze 'kerkvader van de twintigste eeuw' mee wil nemen de eenentwintigste eeuw in. Kerken en universiteiten in de Duitstalige wereld, en ook in Nederland, hebben het komende jaar uitgeroepen tot een Karl Barth-jaar. Op 10 december start het in Nederland met een bijeenkomst in de Thomas-kerk in Amsterdam-Zuid. Over 'ongegeneerd over God spreken'. Want het gaat niet zozeer om deze bijzondere denker. Het gaat om de bijzondere boodschap die hij zo levendig vertolkte.